

TİSK AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ- KASIM 2015 (SAYI: 81)
GENEL DEĞERLENDİRME
26.11.2015

“Kurulacak Hükümet Ekonominin Rekabet Gücünü Gözeten Bir Program Uygulamalı”

- TİSK** Gelişmiş ülkeler arasında ABD ve İngiltere büyüme oranında pozitif eşige ulaştı. Büyümede henüz istikrarı yakalayamayan ülkelerin başında AB, özellikle de Euro Bölgesi ekonomileri geliyor. İstikrarsız büyüme konusunda risk taşıyan ülkeler arasındaki ikinci grup yükselen ekonomiler. Bu grupta Çin, Rusya, Türkiye, Brezilya ve Endonezya öne çıkıyor.
- TİSK** Tüketici Güven Endeksi son iki yılın en yüksek seviyesinde. Bu sonuçlar sadece iş dünyasının değil, tüketicinin de seçim sürecinin uzamasından dolayı yaşadığı belirsizliğin etkisinden sıyrılmaya başladığını gösteriyor.
- TİSK** Sanayi üretimi Ağustos ayında çok hızlı yükselmişti. Eylül ayında ise yükseliş ivmesini kaybetti. Bu istikrarsızlık yılın tümünde gözleniyor. Sektörün istikrarlı bir eğilim içerisine girmesini sağlayacak önlemlerin alınması gerekiyor. İşgücü maliyetlerini enflasyonun çok üzerinde artıracak bir sürece girilmesi sanayi sektörünü rekabetçilik açısından daha da zorlayacak. Asgari ücret maliyetinin belirlenmesinde bu durum göz önüne alınmalı. Ayrıca genel işgücü maliyeti üzerindeki vergi ve prim yükü OECD ortalamasına indirilmeli.
- TİSK** İstihdam artarken, işsiz kitlenin büyümesinin nedeni işgücüne katılma oranının artması. İşgücüne katılma oranı yükselmeye devam edecek. Bu yüzden büyüme hızının artması şart. İşsizliği azaltmak için yatırım iklimi iyileştirilmeli. Bunun için de yatırım ve üretim maliyetlerinin düşürülmesi gerekiyor.
- TİSK** Türkiye ekonomisinin dışa açıklık oranı, 2001 Krizi sonrası dönemde 2009 yılına kadar istikrarlı bir şekilde arttı. Dışa açıklık oranındaki yükselişe ihracattan çok ithalat hacmindeki artış kaynaklık etmişti. 2015 yılında oranların yükselmesinde dış ticaret hacmindeki artış değil, GSYH'daki yükseliş eğiliminin hız kesmesi rol oynadı.
- TİSK** Eylül ayında dış ticaretteki küçülme, ödemeler bilançosunun fazla vermesine neden oldu. Yıl bazında cari işlemler açığı da 40 milyar 569 milyon dolara geriledi. Ödemeler bilançosunda cari işlemler fazlası verilmesinde dış ticaret açığındaki küçülmeden ziyade, ara malı ithalatındaki düşüş etkili oldu. Düşüşün önemli kısmı petrol fiyatlarındaki düşüşten kaynaklandı.
- TİSK** Hemen hemen tüm ara mallarının ithalatında azalış görüldü. Ancak Türkiye'nin ara malı ithalatına dayalı bir sanayi üretimi yapısına sahip olması nedeniyle, bu azalış aynı zamanda sanayi üretiminde de düşüğe kaynaklık etti. Petrol fiyatları 2008 Krizi sonrasında düşüğe geçmesine rağmen Türkiye, sanayi üretimini ve büyüme oranını istenilen düzeye çekemedi. Bu durum ülkemizin emtia fiyatlarındaki düşüşü fırsata çeviremediğinin de bir göstergesidir.
- TİSK** Cari açığın finansmanını sağlayan kalemlerden doğrudan yatırımlarda net girişler Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre 368 milyon dolar azalarak 255 milyon dolara indi. Cari açığın bir başka finansman kaynağı olan portföy yatırımları Eylül ayında geçtiğimiz yılın Eylül ayına göre 2 milyar 871 milyon dolar azaldı.
- TİSK** Büyümede frene basılmasına rağmen işsizlik ve enflasyon tehdit oluşturmaya devam etti. Sanayi performansı arzu edilen seviyeyi yakalayamadı. Kurulacak Hükümet ekonominin rekabet gücünü gözeten bir program uygulamalı.

DÜNYA EKONOMİSİ:

Küresel kriz boyunca en kritik makroekonomik değişken “büyüme” olmuştur. Bu nedenle, küresel ekonomide büyümenin istikrara kavuşması krizin aşılması olarak algılanmaktadır.

Gelişmiş ülkeler arasında ABD ve İngiltere bu konuda pozitif eşige ulaşmıştır. Büyümede henüz istikrarı yakalayamayan ülkelerin başında Avrupa Birliği (AB), özellikle de Euro Bölgesi ekonomileri gelmektedir. İstikrarsız büyüme konusunda risk taşıyan ülkeler arasındaki ikinci grup yükselen ekonomilerdir. Bu grupta Çin, Rusya, Türkiye, Brezilya ve Endonezya ön plandadır.

Tablo 1: Seçilmiş AB, Gelişmiş ve Yükselen Ülke Ekonomilerinde Büyüme Oranı (Bir Önceki Yılın Aynı Çeyreğine Göre, Yüzde)

Ülkeler	2014-4.Ç.	2015-1.Ç.	2015-2.Ç.	2015-3.Ç.
AB28	1,5	1,7	1,9	1,9
Euro Alanı	0,9	1,2	1,5	1,6
Çek Cum.	1,3	4,1	4,6	4,3
Belçika	1,4	1,3	1,5	1,3
Almanya	1,5	1,1	1,6	1,7
Yunanistan	0,9	0,4	1,1	-0,4
İspanya	2,1	2,7	3,1	3,4
Fransa	0,1	0,9	1,1	1,2
İtalya	-0,4	0,1	0,6	0,9
Hollanda	1,6	2,5	2,2	1,9
Macaristan	3,2	3,1	2,4	2,2
Avusturya	-0,2	0,3	0,8	0,8
Polonya	3,7	3,6	3,5	3,6
Portekiz	0,6	1,6	1,6	1,4
Romanya	2,6	3,8	3,8	3,6
Slovakya	2,8	3	3,3	3,5
İngiltere	3	2,7	2,4	2,3
ABD	2,5	2,9	2,7	2
Japonya	0,3	1,1	-0,2	-0,2
Çin	7,3	7,0	7,0	6,9
Brezilya	-0,3	-1,7	-2,4	--
Hindistan	7,0	7,5	7,2	--
Endonezya	4,9	4,8	4,7	4,7
Rusya	-0,5	-2,2	-4,5	--
Türkiye	2,7	2,5	3,8	

Kaynak:<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7075215/2-13112015-BP-EN.pdf/b1b2ad4f-32ef-4737-abbe-5dc7b91dd1bb>, http://stats.oecd.org/Index.aspx?_QueryName=350, TÜİK veri tabanı kullanılarak hazırlanmıştır.

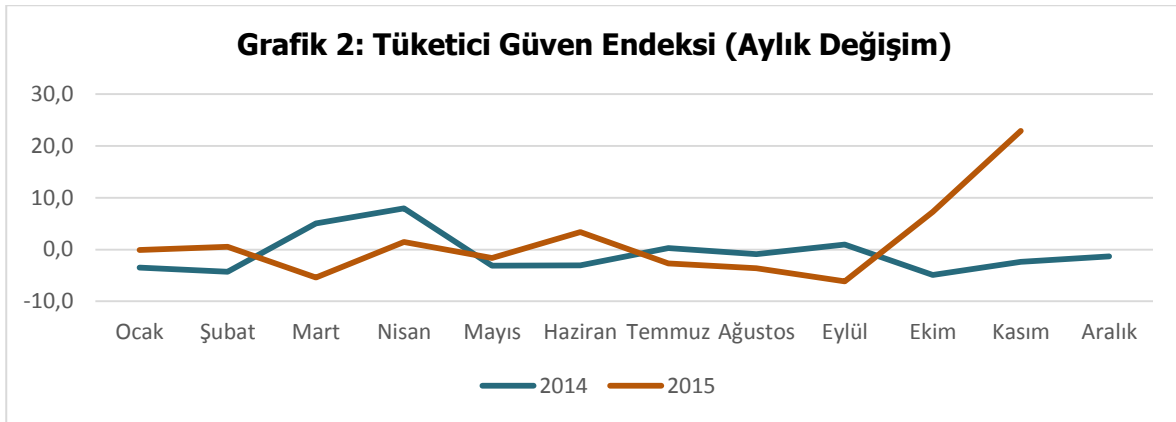
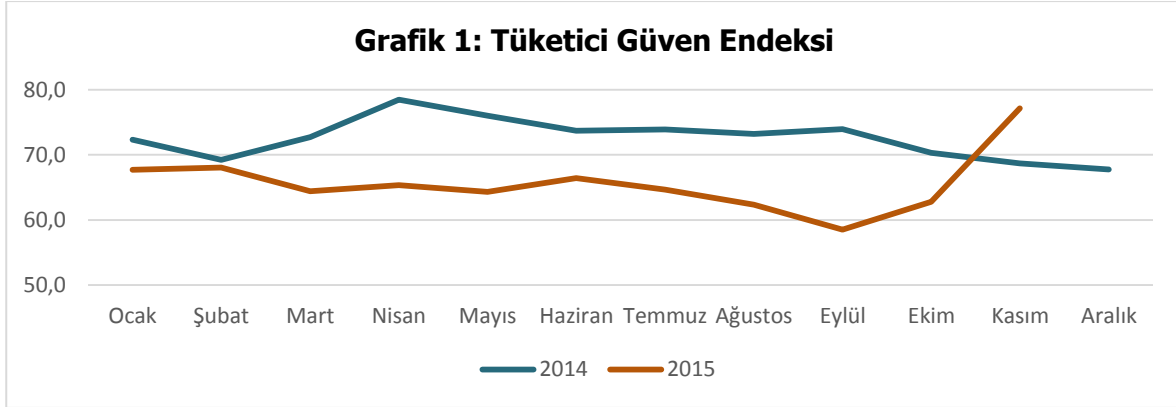
Türkiye açısından ihracatta en büyük ortağı olan AB'deki büyüme önemlidir. Çünkü AB'de büyüme oranının artması Türkiye'nin ihracatına olumlu yönde yansımaktadır. Büyüme, yılın üçüncü çeyreğinde geçen yılın aynı çeyreğine göre AB'de %1,9, Euro Alanında %1,6 olarak gerçekleşmiştir.

Yılın üçüncü çeyreğinde AB'nin en hızlı büyüyen ekonomisi %4,3 ile Çek Cumhuriyeti olmuştur. AB'nin lokomotif ekonomilerinden İngiltere %2,3 ile hızlı büyüyen ülkeler arasına girmiştir. Büyümede geride kalan ülke %0,9 ile İtalya'dır. Almanya %1,7; Fransa %1,2 büyürken, AB'nin en sorunlu ekonomisine sahip Yunanistan ise yılın üçüncü çeyreğinde %0,4 küçülmüştür.

TÜRKİYE EKONOMİSİ:

Kasım ayında Tüketici Güven Endeksi Ekim ayna göre %22,9 oranında yükselerek, 2015 yılının en yüksek endeks değerine ulaşmıştır. Ekim ayında 62,78 olan endeks, Kasım ayında 77,15 düzeyinde gerçekleşmiştir. **Bu son iki yıldır tüketici güven endeksindeki en yüksek oranlı yükseliş olmuştur.** Diğer yandan, Ekim ayında 80,87 olan genel ekonomik durum beklentisi endeksi %30,9 oranında artarak, Kasım ayında 105,90 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Bu sonuçlar sadece iş dünyasının değil, tüketicinin de seçim sürecinin uzamasından dolayı yaşadığı belirsizliğin etkisinden sıyrılmaya başladığını göstermektedir. Belirsizliğin azalması ile birlikte, ekonomiye olan güvenin yeniden yaratılmasının yatırımlardan, faiz ve enflasyon oranına kadar birçok makroekonomik değişken üzerinde olumlu etkisi olacaktır.

Kaynak: TÜİK veri tabanı

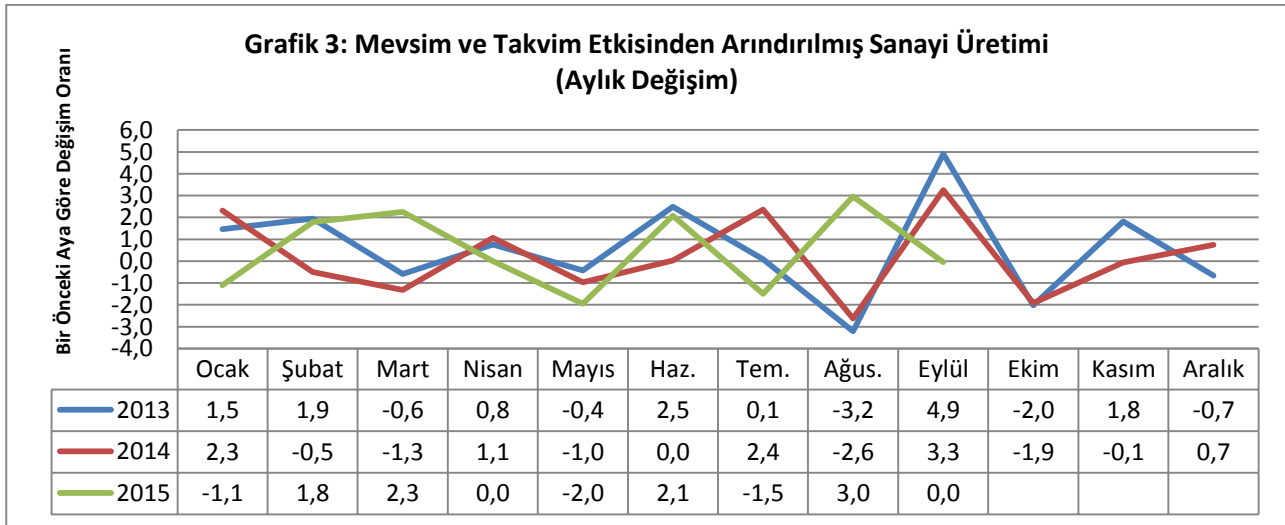
Bu nedenle, kurulacak hükümetin uygulayacağı program ile bu güveni daha ileri noktalara taşıması gerekmektedir.

Sanayide Üretim, Ciro ve Kapasite Kullanımı:

Sanayi sektörünün ileriye ve geriye doğru bağlantısı fazla olduğu için büyüme üzerindeki etkisi de yüksektir. 2015 yılının ikinci çeyreği itibariyle sanayi sektörünün GSYH içindeki payı %28,6; toplam ihracat içindeki payı %93,6 düzeyindedir.

2009 Krizi sonrasında ülkemizde sanayi üretimi istikrarsız bir gelişme göstermiştir. Bu durum son üç yıldır daha da belirgin hale gelmiştir. **Nitekim Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi bir önceki yılın aynı ayına göre Ağustos ayında %7 artarken, Eylül ayında ancak %2,8 yükselmiştir. Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi ise Ağustos ayında bir ay önceye göre %2,9 artarken, Eylül ayında değişmemiştir.**

Eylül ayında Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi bir önceki aya göre madencilikte %3,1; imalat sanayiinde %0,2 azalmıştır. Enerji sektöründe ise üretim %2,2 artmıştır. **Ana sanayi gruplarına göre, 2015 yılı Eylül ayında bir önceki aya göre en yüksek üretim düşüşü %6,3 ile dayanıklı tüketim malı imalatında gerçekleşmiştir.** Üretim, ara malı imalatında %0,9; sermaye malı imalatında %0,3 azalmıştır. Üretimini en fazla artıran sektör %2,2 ile dayanıksız tüketim malı sektörü olmuştur. İmalat sanayiinde en yüksek üretim artışı %15,1 ile diğer ulaşım araçlarında (gemi ve tekne yapımı, lokomotif ve vagon yapımı, hava taşıtları, motosiklet ve bisiklet imalatı), en yüksek üretim düşüşü ise %13,1 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatında görülmüştür.

Kaynak: TÜİK veri tabanı

2015 yılı Eylül ayında Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi 2014 yılının Eylül ayına göre %2,8 yükselmiştir. Alt sektörlerden madencilikte üretim %9,2 azalırken, **imalat sanayiinde üretim %3,2;** enerji sektöründe %6,0 artış göstermiştir. Ana sanayi grupları sınıflamasına göre, 2015 yılı Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en yüksek üretim azalışı %1,4 ile dayanıklı tüketim malı imalatında yaşanmıştır. En yüksek üretim artışı ise %6,8 ile dayanıksız tüketim malı imalatında olmuştur. İmalat sanayinin alt sektörleri içinde yıllık en yüksek üretim artışı %37,5 ile makine ekipmanları kurulumu sektöründe görülürken, en fazla üretim düşüşü ise %24,8 ile elektronik ürünlerin imalatında yaşanmıştır.

Sanayi üretimi Ağustos ayında çok hızlı yükselmişti. Eylül ayında ise yükseliş ivmesini kaybetmiştir. Bu istikrarsızlık yılın tümünde gözlenmektedir. Sektörün istikrarlı bir eğilim içerisine girmesini sağlayacak önlemlerin alınması gerekmektedir. İşgücü maliyetini enflasyonun çok üzerinde artıracak bir sürece girilmesi, sanayi sektörünü rekabetçilik açısından daha da zorlayacaktır. Asgari ücret maliyetinin belirlenmesinde bu durum göz önüne alınmalıdır. Ayrıca genel işgücü maliyeti üzerindeki vergi ve prim yükü OECD ortalamasına indirilmelidir.

Eylül 2015’de Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Ciro Endeksi Ağustos ayına göre %2,6 oranında yükselmiştir. Ciro, alt sektörlerden madencilikte %0,2, imalat sanayiinde %2,6 artmıştır. Ana sanayi grupları içinde en yüksek ciro artışı %6,3 ile enerjide, en yüksek ciro düşüşü ise %7 ile dayanıklı tüketim mallarında olmuştur. İmalat sanayi ciro endeksinde ise en yüksek artış %11,5 ile diğer ulaşım araçlarında yaşanırken, en yüksek ciro düşüşü %12 ile diğer imalatlarda ortaya çıkmıştır.

Takvim Etkisinden Arındırılmış Toplam Sanayi Ciro Endeksi 2014 yılının aynı ayına göre %15,4 gibi oldukça yüksek oranda artmıştır. Ciro, alt sektörlerden madencilikte ciro %8 küçülürken, imalat sanayiinde %16,1 büyümüştür. Ana sanayi gruplarında ciro dalgalı bir seyir izlemiştir. Sermaye malı imalatında ciro %23,7 artarken, enerjide %14,6 azalmıştır. İmalat sanayiinde yıllık bazda en yüksek ciro artışı %37,5 ile makine ekipmanları kurumu ve onarımında, en yüksek ciro kaybı ise %24,8 ile elektroniklerin üretiminde gerçekleşmiştir.

2015 yılı Ekim ayında İmalat Sanayiinde Kapasite Kullanım Oranı, bir önceki aya göre 0,4 puan azalarak %75,5 düzeyine gerilemiştir. Mevsimsel etkilerden arındırılmış kapasite kullanım oranının değişimi de aynı yönde olmuş, bir önceki aya göre 0,8 puan azalarak %74,6 düzeyine inmiştir.

İstihdam ve İşsizlik:

Ağustos 2015 döneminde işgücüne katılma oranı artmaya devam etmiştir. 2014 yılı Ağustos döneminde %51,2 olan işgücüne katılma oranı 2015 yılının Ağustos döneminde %52,1’e yükselmiştir. **İşgücüne katılma oranının yükselişinde, kadınların işgücüne katılma oranının genel katılım oranından daha da kuvvetli olması etkilidir.** 2014 yılında %30,9 olan kadınların işgücüne katılma oranı, 2015 Ağustos döneminde %32,1’e çıkmıştır.

İşsizlik oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre %10,1 ile sabit kalırken, işsiz sayısı 2 milyon 944 bin kişiden 114 bin kişilik artışla 3 milyon 58 bin kişiye çıkmıştır. Tarım dışı işsizlik oranı ise %12’den %12,4’e yükselmiştir. Genç işsizliği oranı 0,6 puan azalışla %18,3 olurken, kadın işsizliği oranı 0,4 puan artarak %13,1’e çıkmıştır.

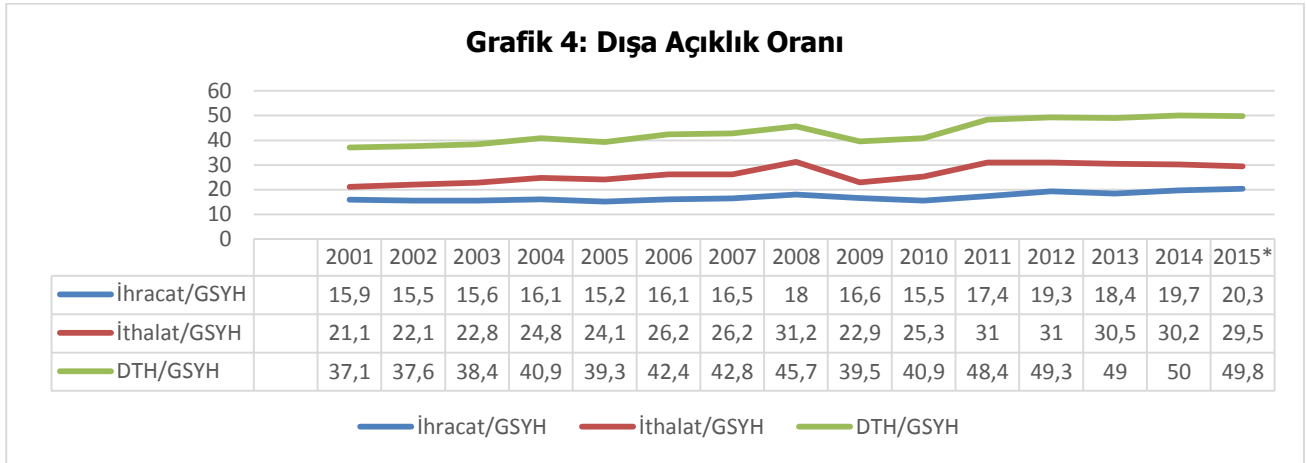
2015 yılı Ağustos döneminde istihdam edilenlerin sayısı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 837 bin kişi artarak 27 milyon 150 bin kişiye, istihdam oranı ise 0,7 puanlık artış ile %46,8’e yükselmiştir. Çalışanların %22,2’si tarım, %19,3’ü sanayi, %7,5’i inşaat, %51’i ise hizmetler sektöründe istihdam edilmiştir. Bu dönemde hizmetler sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 0,6 puan, tarım sektörünün payı 0,1 puan

artarken, inşaat sektörünün payı değişmemiş, sanayi sektörünün payı ise 0,7 puan gibi oldukça yüksek oranda azalmıştır.

İstihdam artarken, işsiz kitlenin büyümesinin nedeni işgücüne katılma oranının artmasıdır. İşgücüne katılma oranı yükselmeye devam edecektir. Bu yüzden büyüme hızının artması şarttır. İşsizliği azaltmak için yatırım iklimi iyileştirilmelidir. Bunun için de yatırım ve üretim maliyetlerinin düşürülmesi gerekmektedir.

Ödemeler Dengesi:

Türkiye ekonomisinin dışa açıklık oranı 2001 Krizi sonrası dönemde 2009 yılına kadar istikrarlı bir şekilde artmıştır. 2001 yılında %37,1 olan dışa açıklık oranı 2008 yılında %45,7'ye yükselmiştir. 2009 Krizinde oran %39,5'e gerilemiştir. Ekonominin 2010 yılından itibaren yeniden büyüme patikasına girmesi ile birlikte dışa açıklık oranı yeniden yükselmeye başlamış 2014 yılında %50'ye ulaşmıştır. 2015 yılının ikinci çeyreği itibariyle oran %49,8 düzeyindedir.

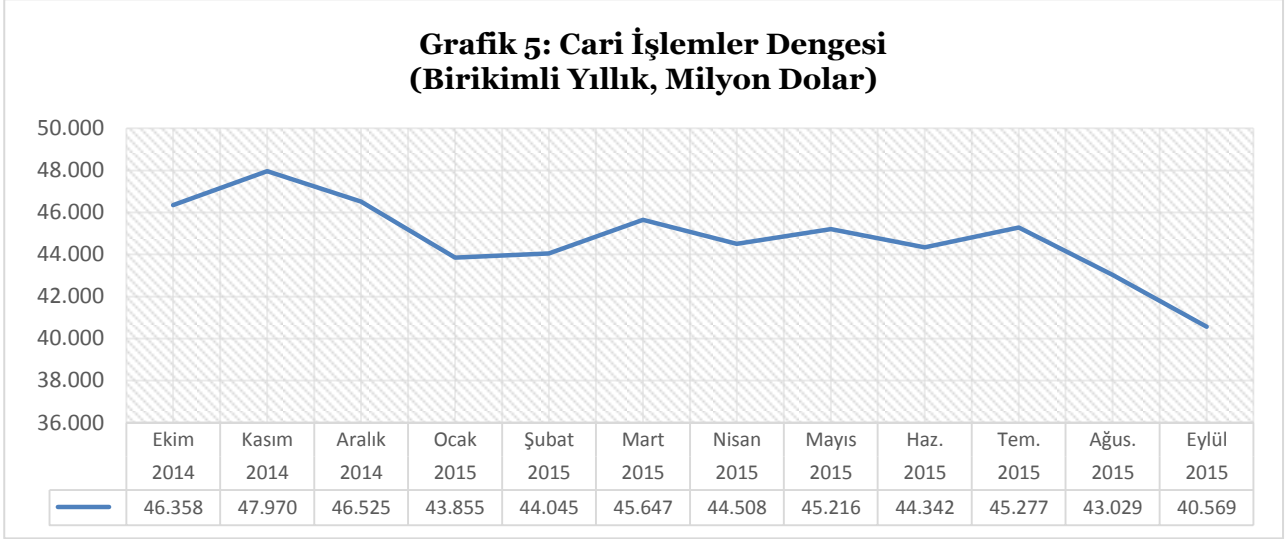
* 2015 yılının ikinci çeyreği itibari ile.

Kaynak: GSYH verisi Dünya Bankası web sayfasından, dış ticaret verileri TÜİK veri tabanından alınmış ve tarafımızca hesaplanmıştır.

Dışa açıklık oranındaki yükselişe ihracattan çok ithalat hacmindeki artış kaynaklıdır. Nitekim 2001 yılında ithalat/GSYH oranı %21,1 iken, oran 2008 yılında %31,2'ye ulaşmış, 2009 Krizinde %22,9'a gerilemiş, daha sonra tekrar yükselmeye başlamış 2014 yılında %30,2 ve 2015 yılında %29,5 düzeyine ulaşmıştır. İhracat bu artış eğilimine aynı oranda katkı verememiştir. 2001 yılında ihracat/GSYH oranı %15,9 iken, oran 2008 yılında %18 olmuş, 2009 krizinde %16,6'ya gerilemiş, daha sonra yine yükselerek 2014 yılında %19,7 ve 2015 yılında %20,3 düzeyine ulaşmıştır. 2015 yılında oranların yükselmesinde dış ticaret hacmindeki artış değil, GSYH'daki yükseliş eğiliminin hız kesmesi rol oynamıştır. 2015 yılı Eylül ayı itibariyle dış ticaret hacmi 2014 yılının aynı dönemine göre %11,6 düşmüştür.

Eylül ayında dış ticaretteki küçülme ödemeler bilançosunun fazla vermesine neden olmuştur. Eylül 2014'te 2 milyar 365 milyon dolar açık veren cari işlemler hesabı, 2015 yılının aynı ayında 95 milyon dolar fazla vermiştir. Böylece yıl bazında cari işlemler açığı da 40 milyar 569 milyona kadar gerilemiştir.

**Grafik 5: Cari İşlemler Dengesi
(Birikimli Yıllık, Milyon Dolar)**

Kaynak: TCMB

Ödemeler bilançosunda cari işlemler fazlası verilmesinde dış ticaret açığındaki küçülmeden ziyade, ara malı ithalatındaki düşüş etkili olmuştur. Ocak-Eylül 2014 döneminde 131 milyar 732 milyon dolar olan ara malı ithalatı 2015 yılının aynı döneminde %17,5 oranında düşerek 108 milyar 671 milyon dolara gerilemiştir. **23 milyar 61 milyon dolarlık bu düşüşün 12 milyar 356 milyon doları petrol fiyatlarındaki düşüşten kaynaklanmıştır. Ancak ara malı ithalatı düşüşü bundan ibaret değildir.**

Hemen hemen tüm ara mallarının ithalatında azalış görülmüştür. Ancak Türkiye'nin ara malı ithalatına dayalı bir sanayi üretimi yapısına sahip olması nedeniyle, bu azalış aynı zamanda sanayi üretiminde de düşüşe kaynaklık etmiştir. Petrol fiyatları 2008 Krizi sonrasında düşüşe geçmesine rağmen Türkiye, sanayi üretimini ve büyüme oranını istenilen düzeye çekememiştir. Ortaya çıkan sonuç, ülkemizin emtia fiyatlarındaki düşüşü fırsata çeviremediğinin de bir göstergesidir.

Eylül ayında 2011 yılından bu yana cari açık üzerinde etkili olan parasal olmayan altın (altın ticareti) etkisi belirleyici olmaya devam etmiştir. Söz konusu kalemden 2014 yılı Eylül ayında 648 milyon dolarlık net ithalat olurken, bu yılın Eylül'ünde 520 milyon dolarlık net ihracat yapılmıştır. Turizm gelirlerindeki gerileme nedeni ile cari işlemler kaleminin altında yer alan net seyahat gelirleri de, 2014 yılının aynı ayına göre 439 milyon dolar azalarak 2 milyar 913 milyon dolara inmiştir.

Cari açığın finansmanını sağlayan kalemlerden doğrudan yatırımlarda net girişler Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre 368 milyon dolar azalarak 255 milyon dolara inmiştir. Cari açığın bir başka finansman kaynağı olan portföy yatırımları Eylül ayında geçtiğimiz yılın Eylül ayına göre 2 milyar 871 milyon dolar azalmıştır. Portföy yatırımlarındaki çıkışta 646 milyon dolarlık azalış ile DİBS başı çekmiştir. Hisse senedi çıkışı daha sınırlı olmuş ve 233 milyon dolarda kalmıştır. Eylül ayında bankalar daha önce ihraç ettikleri tahvil ve bonolar için 648 milyon dolarlık geri ödemede bulunmuşlardır.

Tablo 2: İthalatta Değişim (Ocak-Eylül 2014-2015), Bin Dolar

	2014	2015	Değişim (%)
Petrol ürünleri	41 743 848	29 387 610	-29,6
Kazanlar makineler	20 610 170	18 797 857	-8,8
Elektrikli makina ve cihazlar	13 096 153	12 847 959	-1,9
Motorlu kara taşıtları	10 896 562	12 892 633	18,3
Demir ve çelik	13 263 025	11 476 731	-13,5
Plastikler	10 908 142	9 184 652	-15,8
Hava taşıtları	2 324 223	3 222 881	38,7
Organik kimyasal ürünler	4 413 846	3 626 864	-17,8
Optikler	3 521 562	3 397 622	-3,5
Eczacılık ürünleri	3 219 814	3 048 511	-5,3
Altın	4 853 290	3 265 549	-32,7
Alüminyum ve alüminyumdan eşya	2 557 191	2 597 719	1,6
Demir veya çelikten eşya	1 968 670	1 987 865	1,0
Kauçuk ve kauçuktan eşya	2 158 909	1 887 422	-12,6
Kağıt ve karton	2 452 906	2 045 644	-16,6
Bakır ve bakırdan eşya	2 778 997	2 258 904	-18,7
Örülmemiş giyim eşyası	1 469 133	1 367 421	-6,9
Sentetik ve suni filamentler	1 798 338	1 545 482	-14,1
Sentetik ve suni devamsız lifler	1 647 363	1 437 260	-12,8
Pamuk, pamuk ipliği	2 394 443	1 684 168	-29,7
Diğer fasıllar	31 743 079	28 353 941	-10,7

Kaynak: TÜİK Veri tabanı

2015 yılının tümünde olduğu gibi Eylül ayında da net hata noksan kalemi cari açığın finansmanında belirleyici rol oynamaya devam etmiştir. Eylül ayında bu kalemden Türkiye'ye 1 milyar 980 milyon dolar, Ocak-Eylül 2015 döneminde ise 13 milyar 443 milyon dolara ulaşan bir döviz girişi olmuştur. **Net hata noksan kalemi mevcut düzeyi ile cari işlemler açığının %52,5'ini finanse etmiştir.** Bu girişe rağmen Eylül ayında TCMB'nın rezervleri 847 milyon dolar, Ocak-Eylül 2015 döneminde ise 3 milyar 775 milyon dolar azalmıştır.

Para ve Maliye Politikası:

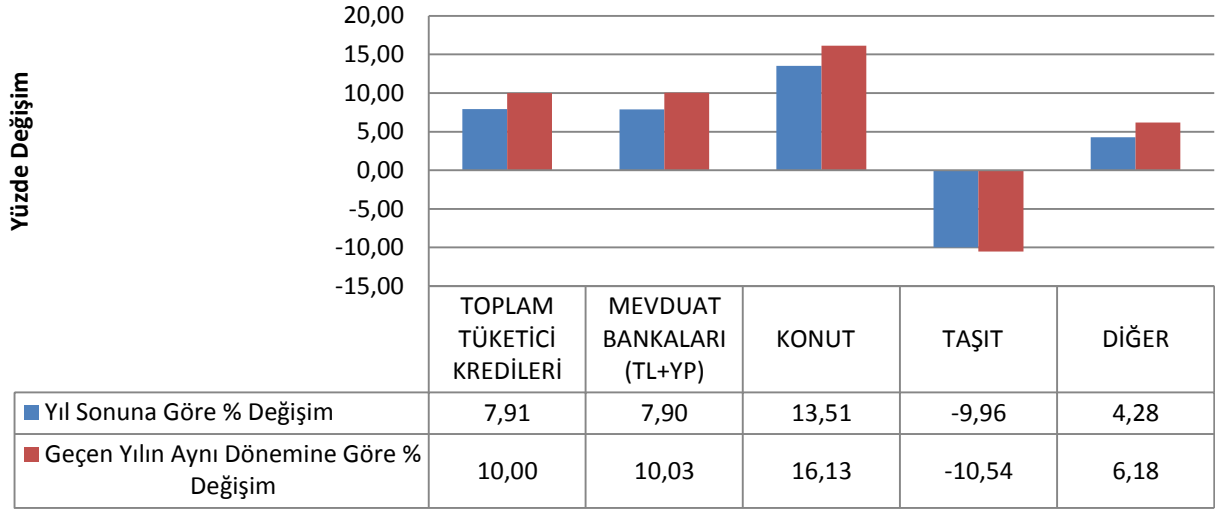
2015 yılında Genel Seçimlere rağmen mali istikrar korunmuştur. Ekim ayı da mali istikrar açısından olumlu geçmiştir. **2014 yılı Ekim ayında 3 milyar 10 milyon TL açık veren Merkezi Yönetim Bütçesi, 2015 yılı Ekim ayında 7 milyar 235 milyon TL fazla vermiştir.** Faiz dışı fazla da benzer şekilde gerçekleşmiş, **2014 yılında 3 milyar 994 milyon TL olan fazla, 2015 yılında 9 milyar 872 milyon TL'ye yükselmiştir.** Ekim ayında bütçe gelirleri bir önceki yılın aynı ayına göre %28,2 artarken, bütçe giderleri ise %1,7 oranında azalmıştır. **Ekim ayında bütçe gelirlerindeki artışın kaynağı 4,5 G ihalesine ilişkin ödemenin yapılmasıdır.** Böylece vergi dışı gelirlerde **%52,5 oranındaki artış olmuştur.** Ekim ayında faiz hariç bütçe giderleri %12,4 oranında artarak 33 milyar 925 milyon TL düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yılın ilk on ayında bütçe açığı 2014 yılının aynı dönemine göre %58,3 oranında azalmış ve geçen yıl 14 milyar 941 milyon TL olan açık, 6 milyar 227 milyon TL'ye gerilemiştir. 2014 yılı Ocak-Ekim döneminde 30 milyar 332 milyon TL olan faiz

dışı fazla da %35,7 oranında artarak 41 milyar 175 milyon TL'ye ulaşmıştır. 2015 yılı Ocak-Ekim döneminde bütçe gelirleri 2014 yılının aynı dönemine göre %14,5 oranında artarak 398 milyar TL ulaşırken, bütçe giderleri %11,5 oranında artarak 404,2 milyar TL düzeyinde kalmıştır.

Kasım ayında da mali istikrar ile birlikte parasal sıkılaştırmaya da devam edilmiştir. Kasım ayında M2 cinsinden para arzı yılbaşına göre %16,8; geçen yılın Kasım ayına göre de %19,8 artmıştır. **Tüketici kredilerinin genişlemesi ise oldukça sınırlı kalmıştır.** Kasım ayında tüketici kredileri geçen yılın sonuna göre %7,91, geçen yılın aynı dönemine göre %10 yükselmiştir. **Kredi genişlemesine konut kredilerinde artış gücü vermiştir.** Konut kredileri geçen yılın Kasım ayına göre %16,13 oranında yükselmiştir. **Buna karşılık, geçmişte kredi plasmanında kendine önemli yer bulan taşıt kredileri 2014 yılına göre %10,54 azalmıştır.**

Grafik 6: Bankacılık Sektörü Tüketici Kredileri (Kasım 2015 itibari ile)

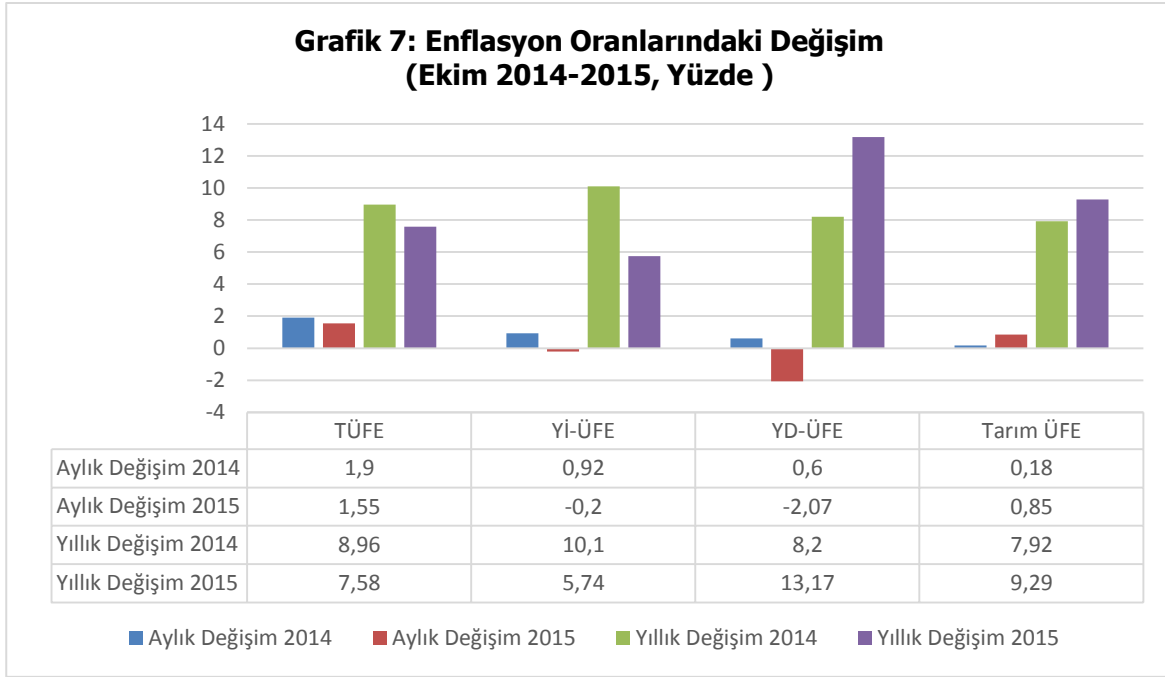
Kaynak:

<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tcmb+tr/tcmb+tr/main+menu/istatistikler/parasal+ve+finansal+istatistikler/haftalik+para+ve+banka+istatistikleri/veri+%28tablolar%29> kullanılarak hazırlanmıştır.

Para arzındaki sıkılaştırmaya rağmen Ekim ayında enflasyon oranı (TÜFE) aylık bazda %1,55 yükselmiştir. TÜFE bir önceki yılın Aralık ayına göre %7,86, bir önceki yılın aynı ayına göre %7,58 ve on iki aylık ortalamalara göre %7,69 artmıştır. Aylık bazda en yüksek artışlar %11,43 ile giyim ve ayakkabı, %1,40 ile ulaştırma ve %1,39 ile ev eşyası grubunda görülmüştür. **Ekim ayında çekirdek enflasyonda döviz kurundaki artışın etkisi ile maliyet kaynaklı bozulma başlamıştır.** TCMB bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Döviz kuru gelişmelerinin gecikmeli yansımalarının yanı sıra bu dönemde giyim fiyatlarında kaydedilen yüksek artışla birlikte belirgin olarak yükselen temel mal grubu eğilimi bu gelişmede belirleyici olmuştur... Temel mal grubu yıllık enflasyonu Ekim ayında 1,25 puanlık artışla yüzde 9,19’a yükselmiştir. Bu dönemde yıllık enflasyon tüm alt gruplarda artış kaydetmiştir. **Türk lirasındaki değer kaybının birikimli etkilerine bağlı olarak dayanıklı mal grubu fiyatları aylık bazda yüzde 1,75 oranında yükselmiştir.** Dayanıklı mal grubunda beyaz eşya, otomobil ve mobilya fiyatlarında belirgin artışlar gözlenmiştir. Döviz kuru etkilerinin daha gecikmeli izlendiği giyim ve dayanıklı dışı temel mallar grubunda da fiyatlar aylık bazda artış kaydetmiş ve grup yıllık enflasyonu %8,49’a yükselmiştir.

Giyim grubunda ise endeks tarihinin en yüksek oranlı Ekim ayı artışı gerçekleşmiş ve yıllık enflasyon %5,73 olmuştur. Bu gelişmede gümrük vergisi ayarlamalarının da etkili olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak Ekim ayı, bir önceki ayda olduğu gibi, Türk lirasındaki değer kayıplarının temel mal fiyatlarında belirgin olarak hissedildiği bir dönem olmuştur”.

Yurt İçi Üretici Fiyatları (Yİ-ÜFE) Ekim ayında döviz kuru değişimleri nedeniyle %0,20 oranında azalmıştır. Bunda imalat sanayiindeki fiyatların %0,37 oranındaki düşüşü etkili olmuştur. Yıllık bazda fiyatlar yurt içi fiyat endeksi içinde yer alan imalat sanayiinde %6,56’ya, petrol ve ana metal hariç imalat sanayiinde ise %8,71’e kadar düşmüştür.

Kaynak: TÜİK veri tabanı

Ekim 2015’te Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi (Tarım-ÜFE) %0,85 yükselmiştir. Tarım ÜFE 2015 yılı Ekim ayında, bir önceki yılın Aralık ayına göre %10,57, bir önceki yılın aynı ayına göre %9,29 ve on iki aylık ortalamalara göre %10,57 artmıştır.

Ekim ayında Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi (YD-ÜFE) ise aylık bazda % 2,07 oranında düşmüştür. YD-ÜFE, 2015 yılı Ekim ayında bir önceki yılın Aralık ayına göre %14,93; bir önceki yılın aynı ayına göre %13,17 ve on iki aylık ortalamalara göre %6,54 artış kaydetmiştir.

SONUÇ:

Türkiye iki yıllık seçim maratonunu oldukça maliyetli bir şekilde tamamlamıştır. GSYH 2014 yılında %2,9, 2015 yılının ilk yarısında %3,1 oranında büyüebilmiştir. Düşük düzeylerde seyreden büyüme oranına rağmen TÜFE %7,58, işsizlik oranı %10,1 oranına yükselmiştir.

Seçimler sonrasında bu tablo değişme işaretleri göstermeye başlamıştır. Tüketici Güven Endeksi Kasım ayında Ekim ayına göre %22,9 oranında yükselmiştir. Ancak bu yükselişi temkinli karşılamak gerekmektedir. Çünkü ekonominin dinamik gücü olan sanayi sektöründe durağanlık vardır. Örneğin İstanbul Sanayi Odası tarafından yayımlanan Türkiye Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) Eylül ayında 48,8 iken Ekim ayında ancak 49,5'a yükselebilmiştir. Bu düzey de durağanlığa işaret etmektedir.

Kurulacak hükümetin ekonomideki bu durumu dikkate alan, ekonominin rekabet gücünü gözeten bir program uygulayacağını ümit ediyoruz.